

HOOFDSTUK 4 DE PSYCHE EN KANKER

Enkele citaten vooraf:

"Wie een pessimist is vóór zijn achtenveertigste levensjaar weet te veel; wie een optimist is na zijn achtenveertigste weet te weinig", Mark Twain.

"De optimist beweert dat wij in de beste wereld leven die er bestaat; de pessimist vreest dat dit waar is", James Branch Cabell.

Specialisten missen – gelukkig voor hen – een wezenlijke dimensie, inherent aan het fenomeen kanker, te weten de vrijwel immer abrupte confrontatie met de doodsdreiging, statistisch verbonden aan deze macabere insufficiëntie van het immuunsysteem. Ze gebruiken voor kanker zelfs, zoals hier eerder gemoreerd, niet zelden de prozaïsche term 'ruimte-innemend proces'! Ik ventileer dit niet slechts uit persoonlijke belevenis, doch vooral ook uit de meldingen daaromtrent van zeer veel lotgenoten. De Stichting onderhoudt regelmatig per e-mail contacten met ruim 200 patiënten, hun echtgenotes en kinderen. Het ware dan ook geen overbodige luxe als een beperkte vorm van stervensbegeleiding onderdeel zou uitmaken van de academische opleiding van medisch specialisten! Dat zulks niet gebeurt, is te wijten aan de, mijns inziens, ongelukkige wetenschapsbeoefening in faculteiten, waarbij grensoverschrijdende wijsheden niet of nauwelijks aan de orde komen. Gelukkig zijn er signalen (bv. de beschikbaarheid van de educatieve film *Laten stikken*) voor een op handen zijnde verandering, zoals ik in hoofdstuk 8 *Begeleiding* nader zal toelichten.

Mij werd destijds tijdens een second opinion van circa vijf minuten (ik overdrijf hier niet) bijna terloops toegevoegd, dat ik mij als terminaal patiënt diende te beschouwen, doch dat ik na zijn vakantie terug kon komen voor het nader bespreken van een palliatieve behandeling. Een begrip, dat ik daarna thuis eens rustig in het woordenboek moest naslaan om de draagwijdte van zijn suggestie op mij te laten inwerken. Uit zijn mimiek kon ik echter reeds wél opmaken, dat ik geen begerenswaardige prijs had gewonnen in een mij tot dusverre onbekende loterij of anderszins!

Ten tijde van de bij mij genomen biopten werden mijn lieve echtgenote en ik verblijd met de volgende uitspraak van de desbetreffende specialist (ik citeer nu letterlijk, want de bewuste zin galmde nog lang na in onze oren:): *"Als u mijn advies van radicale prostatectomie niet opvolgt, dan gaat u hier binnen zes maanden horizontaal naar buiten!"*

Inmiddels leven we in het jaar 2006.

Zoals reeds eerder opgemerkt, de combinatie kanker en individuele patiënt vraagt niet om generalisatie, doch om een individuele en holistische benadering en behandeling, zonder ongewenste invloeden van buitenaf. Regelmatig verschijnen er artikelen in de pers met een 'gesmeerde lobby van de farma-

ceutische industrie' als inzet. Laten we dit onderwerp eens nader bezien, met een concreet medicijn als uitgangspunt.

Bij geneesmiddelen wordt, althans in Nederland, veruit het meeste geld uitgegeven aan cholesterol- en bloeddrukverlagers. Die middelen *genezen* niet, maar worden preventief gebruikt. Bij iemand met hoge bloeddruk is bij gebruik ervan dan statistisch de kans dat het risico op een hartinfarct wordt verlaagd met ten hoogste 2%. Anders gesteld: als je géén hoge bloeddruk hebt, is de kans een hartinfarct te krijgen 4%; lijd je daar wél aan, dan stijgt de kans tot 6%.

Onderhavige medicijnen hebben dus effect in het gebied van die 2% daartussen!

We projecteren deze benadering op een concreet middel en zijn gelijkwaardige alternatief. Ik verwijs daarbij naar een artikel in het vakblad Medisch Contact van juni 2006: Tegen alle officiële adviezen in blijven huisartsen en specialisten het veel te dure middel Lipitor voorschrijven in plaats van het goedkopere en gelijkwaardige Simvastatine.

Alleen reeds dit concrete voorbeeld kost ons nodeloos 100 miljoen euro per jaar.

Volgens een voorzichtige schatting betalen Nederlandse patiënten jaarlijks zo'n miljard euro te veel voor hun medicijnen. In dezelfde maand juni 2006 verscheen in de British Medical Journal een redactioneel artikel met dezelfde strekking: In Engeland zou in vijf jaar 2,9 miljard euro te besparen zijn (in vergelijking met bovenstaande 100 miljoen per jaar in Nederland), wanneer ziekenhuizen en artsen zouden overstappen van het dure op het goedkope middel. Dat het echter niet gebeurt wordt daar, evenals hier overigens, veroorzaakt door de lobby van de farmaceutische industrie.

Zo'n uitspraak vraagt natuurlijk om achterliggende omstandigheden.

Wil een hoogleraar zich kunnen profileren, dan is het voor hem of haar van wezenlijk belang veel research te doen en veel publicaties te hebben gedaan. Het is met name de contractresearch voor zogeheten *me-too-middelen*, die de farmaceutische industrie als strategie kan inzetten. Me-too-middelen zijn de vierde, vijfde of zevende *varianten* op het goedkopere middel dat allang bestaat en hetzelfde doet. U begrijpt het reeds, die middelen moeten klinisch worden getest, het is 'research', het stelt niets voor, maar het schept een band. Om hetzelfde te zeggen in de woorden van de arts Hans van der Linde: "Er wordt dus geëxcelleerd op de vierkante millimeter. Er worden tientallen van dit soort studies gedaan. Bijvoorbeeld een studie van 24 (!) onderzoeken voor de bloeddrukverlager Crestor. Wat je wilt weten is, of je daar langer door leeft of minder snel een hartinfarct van krijgt. Maar dát wordt niet onderzocht. Er wordt slechts gekeken of het cholesterol erdoor omlaag gaat, maar dát weten

we allang! Daar worden dan 24 universitaire afdelingen mee belast, want de industrie wil dat 24 onderzoekers over dat middel gaan publiceren, puur en alleen om dat middel 'in de pen' van de arts te krijgen. In 25 jaar als bestuurder van universiteitsfondsen heb ik de onafhankelijke hoogleraren zien verworden tot wetenschappers, die hun hand ophouden bij de industrie. Die 'derde geldstromen' hebben op de universiteit een grote afhankelijkheid gekweekt."

Tot zover de arts Hans van der Linde met zijn 25 jaar ervaring in deze materie. In dienst van de Landelijke Huisartsen Vereniging beoordeelde hij jarenlang of de nascholing van artsen wordt beïnvloed door de farmaceutische industrie, hetgeen stelselmatig het geval bleek. Eén communicatiebureau werd maar liefst zes keer de vergunning ontnomen voor een cursus, omdat het lesmateriaal voornamelijk uit verkapte reclame bestond. Van der Linde richtte een nascholingscentrum op in Capelle aan den IJssel, dat inmiddels in een behoefte blijkt te voorzien.

Vermeldenswaard is verder nog, dat vrijwel alle cardiologen *naast* hun maatschap nog een stichting hebben, waarin geld voor onderzoek kan worden gestort.

Tijdens het congres '*Variatie in mensen, diversiteit in zorg*' van de KNMG kwam onder meer naar voren, dat het zoeken naar nieuwe invalshoeken voor geneeswijzen geen overbodige luxe is, want 90% van de huidige geneesmiddelen is slechts bij 30 tot 50% van de patiënten effectief. Dus bij 70 tot 50% hebben de middelen wél bijwerkingen, doch geen enkel positief effect!

Deze uitspraak komt uit objectieve bron, zijnde bij monde van prof.dr. J. van der Greef, wetenschappelijk directeur Systems Biology bij TNO Kwaliteit van Leven.

Van der Greef is een enthousiast voorstander van systeembio, een wetenschap die het lichaam benadert als een *integraal* systeem van genen, eiwitten, stofwisselingsprocessen, cellen en verbindingen, die met elkaar samenhangen en onderling reageren. Een holistische benadering derhalve.

Let wel, het is geenszins mijn intentie om ongerechtvaardigde kritiek te ventileren op artsen en specialisten. We moeten ons echter wel realiseren, dat er binnen de geneeskunde geen onafhankelijkheid meer bestaat. De meeste artsen en specialisten zijn goede of uitstekende vaklieden, maar ze zijn werkzaam in een slecht systeem. Van wie immers krijgt de arts zijn informatie?

1. Van zijn professoren aan de universiteit. Daar geldt een gevestigde orde en veelal traditionele inzichten, met alle bezwaren van dien.
2. De arts bezoekt daarnaast regelmatig conferenties (en symposia) op zijn vakgebied, waarbij geldt dat deze vrijwel immer worden gesponsord door de farmaceutische industrie.

3. Tenslotte zijn er tijdschriften en vakbladen, die vol staan met advertenties van diezelfde farmaceutische industrie. Dit nog geheel los van de vraag wie de eigenaren van die bladen zijn. Ik abstraheer daarbij nog van de vraag of die arts eigenlijk nog wel de tijd heeft om de bladen te kunnen c.q. willen lezen.

Inmiddels zou ik mijzelf een 'ervaringsdeskundige leek' willen noemen, maar dat dan wel zonder enige pretentie en bereid steeds opnieuw mijn opvattingen en vooroordelen bij te stellen. Mijn betrokkenheid bij het 'ruimte-innemend proces' is uit dien hoofde slechts ingegeven door een vorm van actieve passiviteit en mijn betrokkenheid bij lotgenoten.

De confrontatie met kanker heeft een geweldige impact. Voor zover het mijn persoonlijke ervaring betreft noem ik hier enkele facetten.

Voor de directe omgeving (echtgenote, kinderen) is het moeilijker te verwerken dan voor jezelf. Aangezien zij niet zelf betrokken zijn bij de fysieke aspecten van het ziekteproces, gaat hun fantasie daarover een eigen leven leiden. Hoewel je voortdurend wordt gevraagd hoe je je voelt, zijn je antwoorden nooit bevredigend en wordt er verondersteld, dat je niet voldoende openhartig bent om hun gevoelens te sparen. Zélf was ik dan ook voortdurend in twijfel of een correcte verslaggeving wel in het belang van mijn omgeving zou zijn. Mijn vrouw en kinderen hebben mij na verloop van tijd overtuigd van het feit, dat het proces *gezamenlijk* beleefd moet worden. Ik heb inmiddels begrepen waarom. Ik heb dan ook – helaas achteraf – moeten constateren, dat ik er op bepaalde terreinen verkeerd op gereageerd heb. Al in 1997 weigerde ik – om in mijn ogen voor de hand liggende redenen – nieuwe schoenen of een kostuum te kopen. Los van de omstandigheid dat we inmiddels het jaar 2006 bereikt hebben, was het voor een liefhebbende echtgenote een onnodig zware belasting om met de achtergrond van een dergelijke dwaze gedachtegang te worden opgezadeld.

Verder ben ik enkele maanden bezig geweest met het opstellen van een handelingsinstructie voor mijn echtgenote, opdat zij na mijn overlijden de benodigde acties zou kunnen ondernemen en de fiscale consequenties zou kunnen afhandelen en heb ik mijn boezemvriend verzocht haar na mijn overlijden in praktische zaken volle support te geven. Hoewel zulks in principe een wijs beleid is, daar het je een zekere mate van gemoedsrust geeft, moet ik ook hier achteraf vaststellen dat geestelijke weerbaarheid tegen het ziekteproces een hogere prioriteit dient te hebben dan dit soort praktische aangelegenheden.

Wetenschappelijke proeven op het terrein van onder meer de visualisatietechniek hebben overduidelijk aangetoond wat het positieve effect is van een in dit opzicht strijdbare geest.

Voor het hierna volgende begin ik met enkele beschouwingen over het fenomeen stress.

Oorzaak en gevolg tekenen zich heel illustratief af in een land als Hongarije. Als bron gebruik ik daarvoor uitspraken van Maria Kopp, directeur van het Instituut van Gedragwetenschappen van de Semmelweis Universiteit in Budapest. "Onder het communisme leefden we in een gevangenis, maar het was een gevangenis waarin iedereen gelijk was. Met de komst van de vrije markt heeft de *rivaliteit* zijn intrede gedaan. Die heeft *welvaart* gebracht, maar niet altijd *welzijn*. Aan het eind van de jaren tachtig had amper een paar procent van de Hongaren last van chronische depressie. In het midden van de jaren negentig zaten we al aan zeven procent. Sindsdien is dat cijfer bijna verdubbeld." Een en ander valt terug te vinden in de mortaliteitscijfers. Mannen tussen 45 en 64 jaar blijken tweemaal meer kans op kanker te hebben en drie maal meer op een hartaanval dan leeftijdgenoten elders in Europa.

Voor de kritische lezer: de ongezonde levensstijl van de Hongaren (verstokte rokers en stevige drinkers) verklaart slechts 40 procent van de vroegtijdige sterftegevallen; voor de resterende 60 procent is *stress* verantwoordelijk. Ook het feit dat een gepensioneerde Hongaar van 65 jaar minder kans maakt om te sterven dan een werkende van 55, geeft aan dat er méér aan de hand is dan alleen overdadig roken en drinken!

Lothar Hirneise stelt: "*Kanker begint met stress; zónder stress geen kanker. Iedere kankerpatiënt heeft een suikerprobleem*". De gedachtegang daarbij is als volgt: insuline brengt suiker in de cel; adrenaline haalt het *eruit*. Iedereen denkt, dat als je stress hebt, dat je dan tevéél adrenaline hebt. Dat is waar, maar alleen in het begin. Als je langdurig stress hebt, ontstaan er tekorten aan adrenaline; dat zie je bij kankerpatiënten. De cel zit dan vol suiker, die niet meer wordt afgebroken vanwege het gebrek aan adrenaline. Zo'n cel sterft. Suiker is een gif; een teveel ervan vernietigt je bloedvaten, je nieren en je botten. Het lichaam bestrijdt dat gevaar met de creatie van tumoren, als een laatste middel om het overschot aan suiker weg te krijgen. Die tumor verbrandt de suiker én ze verbruikt veel energie (lees: suiker) door haar razendsnelle celdeling. De tumor helpt dus om de gifstoffen kwijt te raken en vormt daardoor de tijdelijke oplossing van het probleem.

Anders gesteld: de tumor is aanvankelijk niet je *vijand*; de échte vijand is de *stress*!

De oplossing ligt in het reactiveren van het immuunsysteem, het vermijden van stress en het bereiken van innerlijke harmonie en harmonie met je omgeving, hetgeen mentale of spirituele inspanning vergt!

De productie van adrenaline komt vanzelf weer op gang als we ons ontspannen.

Ik haast me om het bovenstaande gezichtspunt enigermate te nuanceren. Op het moment dat ik dit schrijf (14 juni 2006) verschijnt er, oh wonderlijk toeval, een artikel van de hand van Roelf Reinders in de Gelderlander, naar aanleiding van zijn interview met dr. Liesbeth van Rossum, ontdekster van de 'goede' en 'foute' genafwijking, waarop zij cum laude promoveerde. Van Rossum zegt onder meer: "Een stresskip mag een gat in de lucht springen als zij de goede genvariant heeft. Een stresskip met de goede afwijking heeft veel stress, maar is lichamelijk beschermd door zijn ongevoeligheid voor stresshormonen. Een stresskip met de foute genvariant heeft pas echt pech!"

Roelf Reinders: "Stresshormonen oftewel glucocorticoïden komen van nature in lage hoeveelheden in het bloed voor. Bij *acute* stress (vechtpartij of examen) heb je adrenaline nodig en een extra stoot stresshormonen om de situatie het hoofd te kunnen bieden. Bij *chronische* stress (hoge werkdruk, problemen thuis) sta je (te) lang bloot aan extra stresshormonen. Of dat dan gezondheidsproblemen (kanker?) geeft, hangt af van de werking van het glucocorticoïd*receptor-gen*. Dit gen is verantwoordelijk voor de verwerking van de hormonen."

Van Rossum: "werkt de receptor extra goed, dan kunnen de stresshormonen ongestoord hun schadelijke werk doen in de cellen. Het kan dus soms beter zijn dat de receptor het niet zo goed doet." Dr. Van Rossum ontdekte dat 50% van de mensen een normaal werkend gen heeft; bij hen is het lichamelijk effect van stress niet slecht, maar ook niet echt goed.

Een gen-afwijking die slecht uitpakt (de Bcl1-variant) heeft 40% van de mensen; een afwijking die gezond maakt (de ER22/23EK-variant) heeft 10%.

Conclusie: de 'foute' afwijking doet zijn werk eigenlijk heel goed, terwijl die 10% het geluk heeft dat hun variant juist slecht werkt. De receptor is een eiwit waarvan het beter is als het slecht werkt. Een gen als erfenis uit de oertijd, dat de evolutie niet heeft kunnen bijbenen. Voor het overige verwijs ik u naar de desbetreffende publicatie.

Ter completering van het toeval las ik daarna in nummer 88 van **Ode** (uitgave juli/augustus 2006) – een periodiek, dat ik u om meer dan één reden graag ter lezing aanbeveel – een interview van Tijn Toubert met de 45-jarige Franse psychiater David Servan-Schreiber naar aanleiding van zijn boek 'Uw *brein als medicijn*' (www.instincttoheal.org) onder de titel "Het instinct om te helen". Om u aan te moedigen zowel het boek te lezen als om u te abonneren op het blad **Ode**, citeer ik enkele passages uit dit interview.

David Servan-Schreiber stond net zo sceptisch tegenover alternatieve geneesmethoden als de gemiddelde Fransman. Het omslagpunt kwam vijf jaar geleden tijdens zijn reis naar India voor Artsen zonder grenzen. In het Himalayadorp Dharamsala liep hij op een dag het plaatselijke ziekenhuis binnen en zag behandelmethoden, die volstrekt nieuw voor hem waren. Artsen stelden

feilloze diagnoses door slechts de pols te voelen en de tong en de urine te bestuderen. David Servan-Schreiber: “Ik begreep er helemaal niets van. Ook zag ik een arts op een bepaald punt tussen duim en wijsvinger drukken, waardoor het angstcentrum in de hersenen werd ‘uitgezet’”.

Na zijn ervaring in India deed Servan-Schreiber wat elke rechtgeaarde wetenschapper zou moeten doen: onderzoek! Hij testte alle bekende alternatieve geneeswijzen om psychische problemen op te lossen; van acupunctuur tot voedingsstoffen; van ademhalingsoefeningen tot lichaamsbeweging en van high-tech computersoftware tot oeroude meditatietechnieken. Eén van zijn meest interessante ontdekkingen: het emotionele brein – waar onze instinctieve en emotionele reacties vandaan komen – wordt rechtstreeks door het hart beïnvloed.

Uit onderzoek is gebleken, dat een coherent hartritme in staat is om het emotionele brein tot rust te brengen. Wanneer je hart op een gezonde manier klopt, kun je stress, depressiviteit, spanning en andere geestelijke aandoeningen genezen. De eenvoudigste en snelste manier voor het lichaam om coherentie tussen hart en hersenen te bewerkstelligen, is positieve gevoelens te hebben. Als er een pil zou bestaan met hetzelfde effect, dan zou dat een wonderpil zijn. De reden, waarom je dat niet voor elkaar krijgt met psychoanalyses en praat sessies is, dat deze niet rechtstreeks tot de emotionele hersenen spreken, maar tegen de neocortex, het analyserende deel van de hersenen. Maar dat is niet waar angsten, spanningen en onverwerkte trauma's liggen opgeslagen. Die liggen, net als de instinctieve, natuurlijke vermogens van het lichaam en de geest om te helen, opgeslagen in de emotionele hersenen.

Positief *denken* met je *hersenen* is zinvol, maar positief *voelen* vanuit je *hart* geeft een geweldige impuls aan de gezondheid en aan effectief en creatief functioneren.

(Voor het verdere interview verwijs ik u met nadruk naar het artikel in **Ode**)

U heeft als lezer weinig aan deze beschouwingen over stress wanneer we het hierbij zouden laten.

Elders in dit boek heb ik al gememoreerd dat op grond van een recent onderzoek in de VS naar schatting 80% van de visites aan de huisarts aldaar gerelateerd is aan stress en dat het dan ook de hoogste tijd wordt, dat we gaan inzien welke rol we zélf bij onze genezing kunnen spelen.

Aan de *externe* invloeden kunnen we helaas niets veranderen. Zolang een op voortdurende groei gebaseerde economie ons voortdrijft en ons doel blijft, zolang de files blijven toenemen, zolang we problemen hebben met de rente en aflossing op de hypotheek van ons huis, valt de factor stress niet uit ons leven weg te denken!

Waar we echter wél iets aan kunnen doen is de wijze, waarop we met die stress *omgaan*.

Anders gesteld: stress heeft niet slechts te maken met die toegenomen

werkdruk, verstopte wegnetten en disharmonie met onze omgeving, maar vooral met de wijze waarop we reageren! Door ademhaling en concentratietechnieken te beoefenen kunnen we bereiken dat stress ons niet meer uit ons evenwicht brengt, doch harmonie in onszelf en met onze omgeving mogelijk wordt.

Nu hoor ik u denken dat u al zo vaak vruchteloos heb getracht te mediteren, maar dat dit u niet lukt of ligt. Of dat mediteren op het daartoe geëigende moment – dus wanneer de stressfactor actueel is – niet te verwezenlijken valt. De oplossing is dan echter voorhanden. Daartoe eerst een 300 jaar oude tekst van Zen-monnik Hakuin:

“Mediteer in de drukte van alledag, anders word je als de Lotus die opgroeit in water. Hij bloeit wel, maar verschrompelt bij het vuur, omdat vuur zijn dodelijke vijand is.

Dat is wat er gebeurt als je alleen in stilte mediteert. Als je leert in alle drukte te mediteren, word je als de Lotus die opgegroeid is met vuur, en die alleen maar gaat bloeien als hij met tegenslag wordt geconfronteerd.”

Bron: Samoerai Communicatie; auteur: Lars Faber.

De ‘drukte van alledag’ (lees: stress) wordt hier voorgesteld als vuur. Leer dus mediteren *in* die drukte van alledag en niet door jezelf terug te trekken in stilte.

Om u die techniek eigen te maken beschikt Lars Faber – pionier, trainer en schrijver op het gebied van bewustwording en persoonlijke groei – over een CD met meditaties: ‘Het hart van een Samoerai’, die verkregen kan worden via <http://www.degewijdereis.nl/winkel>.

Eén van de doelstellingen van onze Stichting is het zoeken naar wetenschappelijke rapporten, geavanceerde therapieën, preparaten en medicijnen, gericht op voorkoming en behandeling van prostaatkanker. Het was dan ook onder meer vanuit die optiek, dat ik reeds in een zeer vroeg stadium (mei 2003) *aan den lijve* ervaringen wilde opdoen met onder meer dendritische cellen en hyperthermie. Alhoewel mijns inziens de behandeling met dendritische cellen reeds zeer dicht een *oorzakelijke* aanpak van kanker benadert, zijn we er nog lang niet en zal nog veel wetenschappelijk onderzoek vereist zijn, waarbij gehoopt mag worden, dat dit met een ‘open mind’ zal geschieden! Het is dan ook niet verwonderlijk, dat een niet gering aantal onderzoekers aan psychische factoren (naast voeding en milieu) een belangrijke rol toedelen bij het ontstaan van kanker. Drie voorbeelden van boeken met deze invalshoek:

Ten eerste het in een vorig hoofdstuk genoemde boek ‘Ziekte als lot en kans’ van dr. J.D. Toussaint (arts, met als specialisatie de kankertherapie) met de treffende ondertitel ‘Aanleg, voorkoming en therapie van een beschavingsziek-

te: kanker'. Een boek met een holistische visie op het fenomeen kanker. Toussein schrijft onder meer in zijn boek: "Kankerpatiënten zijn dikwijls gevoelige mensen, die op één of andere manier niet met de harde maatschappij klaar komen, die bewust of onbewust niet tegen het materialisme op kunnen of die in een omgeving van onbegrip terecht zijn gekomen. Begrip, naastenliefde en een geestelijk contact zijn voor deze mensen éérder een juiste therapie dan bestraling, medicijnen en chemo."

In deel II van zijn boek behandelt hij 'Kankersoorten', alwaar achtereenvolgens de relaties tussen enerzijds de *psyche* en anderzijds *longkanker*, *borstkanker*, *maagkanker*, *prostaatkanker* en *leukemie* uitgebreid aan de orde komen.

Vervolgens het boek 'Stress, kanker, voeding en meditatie' van Ian Pearce met als ondertitel 'De poort naar genezing'. Ian Pearce is bekend om de onorthodoxe wijze waarop hij kanker behandelt en om het baanbrekende onderzoek dat hij naar tumoren heeft verricht. Door de kennis en ervaring op het gebied van medicijnen, natuurkunde en psychologie, evenals zijn kennis van het christendom en andere grote religieuze tradities, heeft hij een veel ruimer beeld gekregen van het genezingsproces. Het onderhavige boek is gebaseerd op die kennis en inzichten en op zijn ruim dertigjarige praktijkervaring. De geneeskunde heeft zich bij de ziektebehandeling meer en meer gericht op *onderdelen* en *symptomen* dan op de mens *als geheel* en op de aanpak van de *oorzaken* van de ziekte. Stress kan ons afweersysteem ernstig verzwakken en celwoeking stimuleren. Zijn jarenlange ervaring als arts leerde hem, dat het goed verwerken van stress in hoge mate bijdraagt tot genezing, tot verlenging en verbetering van het leven.

Het boek is van belang voor iedereen die bij het proces van ziekte en genezing betrokken is, omdat het ons vertrouwd maakt met *andere* en beproefde methoden om kanker en een van zijn grootste onderliggende oorzaken, *stress*, te lijf te gaan. Zij die zoeken naar betekenis in dit leven of zich spiritueel willen ontplooien, zullen uit het boek veel inspiratie kunnen putten.

Als derde noem ik het nieuwe opzienbarende boek van de beroemde genezer Horst Krohne onder de titel 'De taal van de organen' met als ondertitel 'De nieuwste methoden van energetisch genezen'. Hoe komt het dat zelfs kleine incidenten of ongelukjes therapieresistente aandoeningen kunnen veroorzaken? Omdat de herinnering aan traumatische oorzaken exact wordt opgeslagen in onze cellen en organen. Organen bezitten namelijk bewustzijn, intelligentie en herinneringsvermogen en kunnen dan letterlijk ziek worden door bepaalde ervaringen. Ik wijs in dat verband ook op de uiterst interessante film 'What the bleeb do we know!?' – te bestellen via www.homescreen.nl – en naar de beschouwingen in het voorlaatste hoofdstuk van dit boek. Horst Krohne laat in zijn boek zien hoe deze aanvankelijk onbewuste informatie in ons lichaam bewust kan wor-

den gemaakt en kan worden benut om zieke organen te genezen en weer harmonisch te laten functioneren binnen de totale samenhang van het lichaam (een holistische benadering). Vooral chronische en ernstige aandoeningen kunnen op dit niveau doeltreffend worden aangepakt.

Er zijn maar weinig delen van het lichaam, die niet het uitgangspunt kunnen vormen van (de primaire) kanker. Verder valt het ons op, dat er mensen zijn die levenslang hartstochtelijk roken, maar géén longkanker krijgen, terwijl andere op het platteland wonen, niet roken en toch door longkanker worden bezocht. (let wel: ik laat hier de uitdrukkelijke relatie tussen bv. asbest en longkanker binnen dit bestek buiten beschouwing)

Ook is het bekend, dat bij een als erfelijk geachte variant van kanker de ene zoon of dochter wel kan worden getroffen, maar de andere niet.

En het erfelijkheidsaspect dat ik in ons gezin aanvankelijk vermoedde, is dan bij nader inzien van een hoogst merkwaardige aard, omdat als primaire kanker achtereenvolgens kon worden aangemerkt prostaatkanker (pa), borstkanker (zusje), darmkanker (broertje) en huidkanker (moeder).

Op basis van onze huidige kennis kan gesteld worden dat een gemeenschappelijke factor bij kankerpatiënten in eerste aanleg in ieder geval een falend immuunsysteem moet zijn geweest.

Een stap terug leidt dan tot de vraag *waarom* dat immuunsysteem het liet afweten.

In het spoor van Lothar Hirneise kan daarop het antwoord zijn: Kanker begint met *stress*; zónder stress geen kanker!

Als ik vanuit deze gedachtegang kijk naar de communicatie met vele honderden patiënten uit de achterban van onze Stichting, dan valt het mij steeds weer op dat het vrijwel allemaal mannen betreft met een sterk ontwikkeld gevoelsleven; beter kan ik het niet aanduiden. Ik meen weer eens te mogen vermoeden dat u uw wenkbrauwen fronst; waarom meen ik dit te kunnen bevroeden of weten? Omdat e-mail zo'n laagdrempelig medium is, hetgeen mij de mogelijkheid geeft mijzelf voluit te geven en in ruil daarvoor ook op openheid van de ander te mogen vertrouwen.

Waar wil ik met deze betoogtrant naar toe? Naar de veronderstelling, dat enerzijds de factor stress een belangrijke oorzaak is en dat anderzijds karakter en aanleg van de potentiële patiënt zal bepalen welk orgaan (resp. deel van het lichaam) als bedreigd moet worden beschouwd.

Om het in woorden van Toussaint te zeggen:

'Ik ben er van overtuigd, dat een ziekte een mens niet zonder zin treft, dat een bepaalde ziekte bij een bepaald mens behoort; ja zelfs een vorm van zelfexpressie van die bepaalde mens is, en dat wij alleen moeten leren de taal van die uitdrukkingvorm te verstaan.'

Om u aan te sporen zijn boek ook zelf te lezen, ga ik op enkele varianten van kanker wat nader in. Dat zijn visie mij zo aanspreekt komt wellicht, omdat hij deze zo treffend weet te plaatsen in een kosmische context en daarbij verbanden weet te leggen die mij heel stil maken.

Ik realiseer me – en om die reden de aansporing tot zelf lezen – dat ik, bij een samenvatting van zijn zorgvuldig opgebouwde theorie, de grote lijn in zijn benadering niet voldoende kan overdragen.

Longkanker

Toussaint legt bij de bespreking van de longen de nadruk op de *uitademing* en hij stelt vast dat die longen ons een constante luchtstroom verschaffen, waarop we kunnen moduleren bij onze spraak. Wij ademen in (om te kunnen leven en) om te kunnen uitademen en daardoor te kunnen *spreken*.

Daarna stelt hij mijns inziens treffend, dat het goddelijke woord *zichtbaar* werd in de scheppingsdaden, maar pas *stem* kreeg in de mens. Als we dan kijken naar recente ontwikkelingen in onze maatschappij – waarover later meer – dan valt te constateren, dat onze long vanuit dat scheppingsconcept onder grote druk is komen te staan. We verloochenen in onze taal de essentie van de spraak zelf.

Ik meen hier overigens een raakvlak te zien met mijn opmerkingen in de inleiding, waarbij ik doel op de verarming van de communicatie.

Hij maakt dit duidelijk aan de hand van een voorbeeld.

Iemand komt bij de dokter en zegt: 'Ik heb hoofdpijn, al meer dan een jaar, en wat ik ook slik, niets helpt.'

Antwoord van de arts: 'Wanneer is dat nu precies begonnen?'

Na het verkrijgen van enige informatie en het vervolgens vaststellen van een diagnose schrijft de arts een recept voor en de patiënt vertrekt met het gevoel goed geholpen te zijn.

Een groep Engelse huisartsen heeft een proef gedaan door slechts in het begin van het consult een lichte wijziging aan te brengen. Na de mededeling van de patiënt over zijn hoofdpijn reageert de arts nu meelevend: 'Wat naar voor u!'

Patiënten reageerden op deze plotselinge vermenselijking van de verhouding met het vertellen van de werkelijke problemen, die in hun leven waren opgetreden en waar de hoofdpijn een gevolg van was.

Spreken is niet in de eerste plaats informatie-uitwisseling, maar een ontmoeting met de andere mens. Het woord is losgekoppeld van de *ontmoeting* en daarom is ook de *emotie*, die in woorden moet zitten, losgekoppeld van de inhoud. Bij een bepaald wasmiddel, dat verondersteld wordt nog witter te wassen, behoort geen emotie; die emotie, die wegbleef tijdens het bezoek aan de arts, treedt vals op bij de witheid van een wasmiddel.

Het van de ontmoeting losgekoppelde woord is een dierlijk geluid geworden zoals het eentonige geluid van een krekel. Het is gaan staan aan de inademingskant van de ademhaling en daarom heeft de mens de behoefte die inademing te gaan benadrukken door haar te prikkelen met het inademen van sigarettenrook die met jakkerend leven samenhangt.

Het zijn wellicht juist de mensen die de capaciteit van het waarlijk menselijke woord in zich hebben, die slachtoffer worden van longkanker. Als men iets niet heeft zal men niet gauw ziek worden door na te laten wat er niet in zat, maar wie het echte spreken in zich heeft – en dat in de drang van deze consumptiemaatschappij verdrongen heeft en heeft vervangen door het zakelijke woord – die loopt het echte gevaar. Een man krijgt niet zo maar longkanker. Hij krijgt die, omdat zijn long trouw en zonder klagen een luchtstroom heeft gegeven en omdat daar een leven lang niet op gemoduleerd is met het menselijke woord, zoals die man dat vermoedelijk had gekund. Dit is geen fout van die man, niemand heeft het hem geleerd en nu demonstreert juist hij in zijn lichaam een fout, die de gehele maatschappij maakt.

Borstkanker

Toussaint stelt, mijns inziens terecht, dat de borst het *wezen* van de vrouw symboliseert; niet haar geslachtsorganen, die zijn op het eerste gezicht niet aanwezig. En dat is op zijn minst heel opmerkelijk, want geen stier werd ooit verrukt van de uiers van een koe en geen aap betastte ooit in verrukking de borsten van een wijfe!

In zijn prozaïsche taalgebruik: *'Alles wat de vrouw vertegenwoordigt is daar (lees: haar bosten) als het ware in de vorm gestold'*.

Evenals bij de bespreking van longkanker zoekt hij daarna aansluiting bij een bijbelse – vanuit mijn denktrant kosmische – benadering, en wijst hij op de mannelijke en vrouwelijke kant van Schepper en schepping en verwijst hij onder meer naar het volstreckte evenwicht tussen het vader- en het moederaspect van de Schepper in orthodox-joodse kringen, van welke twee kanten dan tevens expliciet beleden wordt dat zij één zijn!

De 'religie' van onze huidige tijd is de aanbidding van de *vrouwelijke* afgod, van de god der *productie*, van de erotiek, van de vrije seks. Opgaan in het streven naar productiviteit, naar materieel gewin en naar bezittingen, naar bovenmatige streling van het eigen ego, betekent in essentie de aanbidding van de vrouwelijke afgod. Daarmee wordt echter het *oervrouwelijke* geweld aangedaan. Het oervrouwelijke hult zich wel in de aantrekkelijke kleding van de buitenwereld, maar verwordt tot een ballinge, die hartstochtelijk terugverlangt naar eenheid.

Elke vrouw vertegenwoordigt iets van de vrouwelijke kant van de Schepper en kan zich dan ook in de huidige tijd beschaamd en verdrietig voelen. Met

name de sensitieve naturen onder hen ondergaan dit wellicht zo. Ik zou een grotere bijdrage van het vrouwelijke element in onder meer politiek, in organisaties en in het bedrijfsleven dan ook van harte toejuichen; het patriarchaat heeft ons, zoals uit het functioneren van onze samenleving moge blijken, binnen deze context uiteindelijk weinig goeds gebracht.

Toussaints betoog mondt uit in de gedachte dat het eigenlijk voor de hand ligt dat in een tijd, waarin het wezen van de vrouw zo'n geweld wordt aangedaan doordat wij de schepping zo uitbuiten, het specifiek vrouwelijke orgaan in zo grote getale wordt aangetast door de ziekte van de veelheid en het materialisme. Dat (lees: de borsten) wat zacht en koesterend behoort te zijn, vertoont plotseling een keiharde weerstand.

De auteur laat dan de borsten zélf spreken in zijn boek: 'Kijk, wanneer jullie (lees: wij) je zó verharden, dat je onze aarde meent te kunnen zien als slechts een in de ruimte rondzwevende klomp steen, dat je naar eigen goeddenken kunt uitbuiten en leegzuigen, en wanneer je bovendien meent dat die uitbuiting jullie goed recht is, dan verhard ik (de borst) tot een steen, want voor de mens vertegenwoordig ik de schepping zelf, de gehele schone aarde met alles wat daarin is.'

Verder vermoedt hij nog, dat vrouwen die aan borstkanker lijden vaak diepgevoelig en emotioneel betrokken zijn.

Nogmaals, ik bewonder Toussaint ten zeerste; zowel vanwege zijn benadering en de daaraan ten grondslag liggende opvattingen, als vanwege de wijze waarop hij dit weet te verwoorden.

Hij stelt, na een treffende beschrijving van onze huidige maatschappij: 'Wat deze tijd (geredigeerd in 1972!) met zijn vrouwen heeft gedaan is vreselijk. Bij deze vrouwen breekt dan ook de bijbehorende ziekte uit; de ziekte die verhardt wat zacht behoort te zijn en verweekt (de uitzaaiing vanuit de borst naar het skelet) wat standvastig behoort te zijn.'

Voor het overige verwijs ik naar zijn boek.

Maagkanker

Bij longkanker legde Toussaint een verband met *honger* naar het werkelijke woord en bij borstkanker met *honger* naar het echte contact met deze wereld. Het mag ons dan ook niet verbazen, dat de maag, zijnde het orgaan waar de honger gezeteld is, zeer sterk neigt tot kanker.

Ook hier legt Toussaint wederom onverwachte verbanden. Allereerst constateert hij, dat een mens die gegeten heeft en bij wie het voedsel in de maag is aangekomen, licht slaperig wordt. De *maag* is het orgaan dat met de *slaap* verbonden is.

'Wacht!', in de evangeliën, slaat daarom ook op het zich bewust moeten zijn van

wat men, op welk moment dan ook, doet of ervaart en we zouden daarom gericht moeten zijn op wakker zijn en blijven in onze zogenaamd wakende toestand.

Wellicht mag ik in dit verband wijzen op het boek van Eckhart Tolle, 'De kracht van het Nu'.

Als een mens écht mens is, dan verlangt hij diep in zichzelf naar een ontwaaken; naar een toestand waarin hij bewust deelgenoot is van wat hij ondergaat. En het is nu juist de maag, die de grote tegenspeler van het waken is; dat is immers de reden dat mystici vasten.

De mens die een leven in slaap heeft doorgebracht, heeft zijn ervaringen niet werkelijk verteerd. Ze zijn wel beleefd, maar niet verwerkt. Het woord 'mens' komt van *manas*; nadenken, achteraf verteren wat beleefd is. De mens die zulks nalaat raakt verstopt.

Als Toussaint daarna stelt, dat kankertherapie daarom altijd tevens psychotherapie dient te zijn, dat de verstopte belevingsstroom weer op gang moet worden gebracht en de onverwerkte ervaringen moeten worden besproken, dan raakt hij aan de kern van dit hoofdstuk, de relatie tussen psyche en kanker, waarbij ik persoonlijk de uitdrukkelijke voorkeur geef aan zelfanalyse, waarvoor ik later in dit hoofdstuk een lans zal breken. Zie daarvoor ook het standpunt van Servan-Schreiber met betrekking tot psychoanalyse in het hiervoor genoemde boek 'Uw brein als medicijn'.

Verder geeft hij nog als zijn mening, dat het dieet tot de grondpeilers van elke adequate behandeling van kanker behoort en hij doelt daarbij dan niet alleen op het juiste lichamelijke, maar ook op het zoeken naar het noodzakelijke spirituele voedsel.

Prostaatkanker

De prostaat is biologisch, zoals eerder gezien, de klier die aan het zaad een bepaald vocht toevoegt, waardoor het goed beweeglijk kan zijn. Evenals bij de vrouw de baarmoeder de eicel omhult en koestert, zo omhult het prostaatvocht de zaadcel.

Toussaint inmiddels kennende, zoekt hij naar parallellen en hij ziet, na een verklarende inleiding, het prostaatvocht als een afbeelding van de bescherming, die de neerdalende ziel ontvangt. De omgeving van de prostaat is immers een gebied, waar de mensheid in de loop der tijden wel enige gedachten aan heeft gewijd. In oude Indische geschriften de chakra; in andere overleveringen een daar schuil gaand slangenvuur dat, indien gewekt, zich opricht en helderziend maakt (kundalini).

Er is niet slechts sprake van het eicelletje en het zaadcelletje in hun vreemde dans, maar onontbeerlijk is tevens de uit de kosmische wereld afdalende ziel.

De mens die een levenlang verkeert in een sfeer van zuiver materialistische voortplantingsgedachte, moet wel iets vreemds met zijn bron doen. Die bron

zal verzanden, omdat hij de oerbron niet de eer geeft die haar toekomt. De klierbuisjes, die vocht moesten maken, houden daarmee op en vermenigvuldigen nu alleen nog maar *zichzelf!* In de woorden van Toussaint, daarmee de klier zélf vertolkend: 'Ik *dien* niet meer. Ik heers; ik maak *mijzelf!*'

Het wordt nu de hoogste tijd om te benadrukken wat Toussaint zegt bij zijn bespreking van *elke* kankersoort: Niet speciaal en alleen *die* mannen en vrouwen die de besproken kanker krijgen, zijn tevens representanten voor de gelegde relaties. Neen, lijders aan deze specifieke ziekten ondergaan deze als vertegenwoordigers van een beschaving, die en masse de besproken denkfouten maakt.

Toussaint is er van overtuigd dat de werkelijk *genezen* kankerpatiënt een waardevolle bijdrage zou kunnen leveren tot de gezondmaking van onze maatschappij, omdat hij in staat bleek te genezen van wat ons allen ziek maakt. 'In wie dat dierlijk woekerende leven getemd is, in die mens liggen krachten van de geest, die kunnen bijdragen tot de redding van de mens op aarde. Misschien zijn juist *díe* mensen kanalen van Gods zegen, evenals het rode bloedlichaampje (wat zegt hij dat weer prozaïsch) zijn kern heeft opgegeven en geheel vervuld is van de levenbrengende zuurstof'.

Aangezien ik niet genezen ben, kan ik – helaas – aan die opdracht niet deelnemen. Het is evenwel een onomstotelijk gegeven, dat de diagnose kanker in de mens tot krachten aanleiding kan geven, die het normale overstijgen.

Alvorens verder te gaan met het fenomeen psyche in relatie tot kanker merk ik op, mij ervan bewust te zijn dat velen onder u de bovenstaande verbanden wellicht niet zullen aanspreken.

Voeg ik daarbij de relatie tussen kanker en een *toxische* stof (leverkanker door beschimmelde pinda's), een *virus* (baarmoederhalskanker), een *bacterie* (maagkanker) of *straling* (leukemie, huidkanker), realiseer ik me daarnaast bv. het mogelijk effect van een placebo et cetera, dan mondt het bovenstaande mijns inziens uit in de behoefte aan een *holistische* benadering, waarin bij de behandeling ruimte wordt gegeven aan een zo breed mogelijke multidisciplinaire en niet zuiver medische aanpak.

De meer medische inbreng ligt daarbij dan in de inzet van kankermarkers, technisch verfijnd onderzoek ten dienste van de diagnose en, indien een reeds ingezette progressie van de kanker dit helaas vereist, de chirurgische ingreep, bestraling en chemo.

De mens zelf wordt geacht te luisteren naar de eventuele signalen van zijn of haar lichaam en bovenal te streven naar harmonie in zichzelf en met zijn omgeving.

Terug naar de relatie tussen psyche en kanker.

Tijdens het schrijven van dit hoofdstuk maakte ik merkwaardigerwijs achtereenvolgens langs twee wegen kennis met ervaringen, die sterk in het verlengde liggen van bovenstaande zienswijze; het via ayahuasca leggen van contacten met de diepere lagen van je bewustzijn en het A-veld.

De eerste kennismaking: Via een Nederlandse zendgemachtigde ontving ik een persbericht naar aanleiding van de uitgave van het boek 'De Gewijde Reis' van de auteur Lars Faber.

Ik citeer: "Vijf jaar lang werkte ik in het diepste geheim aan een methode die op zijn zachtst gezegd wel eens schokkend voor de huidige medische wetenschap zou kunnen zijn. In mijn boek 'de Gewijde Reis' beschrijf ik deze methode, die gebruik maakt van de onwaarschijnlijke geneeskraft van bepaalde magische paddenstoelen en planten en bovendien: het natuurlijk herstellend vermogen van ons eigen lichaam.

Mijn methode gaat in tegen de trend van symptoombestrijding en het verstreken van antidepressiva, die de medische 'hulp' van vandaag kenmerkt. Sterker nog, aan mijn methode komt geen arts of psychiater te pas. Met 'de Gewijde Reis' leer ik mensen zélf een uiterst krachtige methode om van een veelvoud aan ziekten (geestelijk en lichamelijk) te genezen tot op celniveau.

De Reis is geen wetenschappelijk bewezen methode. Zolang het wetenschappelijke métier woorden als 'hart, ziel en magie' uit haar woordenschat blijft verbannen, zal zij dit ook nooit worden, want daar schuilt juist de kracht van de methode. In de schaduwgebieden die de wetenschap altijd links heeft laten liggen, huist de weg naar genezing. Dat is de belofte die ik maak met de Gewijde Reis.

Op onze website kun je diverse testimonials lezen van mensen die spectaculaire genezingen hebben doorgemaakt met behulp van de methode. Aangezien er geen uitgeverij bereid bleek haar nek uit te steken voor mijn controversiële werk, geef ik dit boek zelf uit. Je kunt mij dan ook direct benaderen als je meer wilt weten over de Reis of zelf onder mijn begeleiding een Gewijde Reis wilt maken."

Lars Faber

Het voert te ver om hier de door Lars Faber bepleite therapie in detail uiteen te zetten. Als u daarin geïnteresseerd bent, vindt u deze in zijn boek en op zijn site www.degewijdereis.nl.

Wat ik u echter niet wil onthouden is het verslag van de kankerpatiënt Donald M. Topping.

"Mijn directe link met *kanker* begon waarschijnlijk bij mijn geboorte, achtenzestig jaar geleden, die mij op de wereld bracht met een genetisch bepaalde darmkanker. Als er al enige geldigheid is voor de theorie over genetische voorspellingen, dan was ik de eerst aangewezen voor een ervaring uit de eer-

ste hand met cellen die in opstand komen en tumoren gaan vormen. En dat is precies wat er tien jaar geleden gebeurde toen ik de diagnose 'darmkanker' kreeg. Omdat ik mij uitstekend voelde, twijfelde ik over de accuratesse van de diagnose, en verzocht ik om de biopsie samen met een patholoog te bekijken. Nu wist ik het zeker, geholpen door een microscoop. Ik zag met mijn eigen ogen de kleine cellen, die er uitzagen als rode modder. Hoe was dit mogelijk, vroeg ik mij af?

Onmiddellijke chirurgie was aan de orde van de dag. Ik smeekte of ik een experiment met natuurgenezing mocht doen. De chirurg en ik kwamen een tijdschema van vier maanden overeen, gedurende welke ik een kuur zou volgen: microdoseringen van verschillende substanties, een vegetarisch dieet, visualisatie en meer dan voldoende rust en beweging. Toen ik deze periode achter de rug had, was de uitkomst van de tweede biopsie dat ik geen kankercellen meer had. Ik was dolgelukkig; de chirurg leek teleurgesteld en vroeg om een tweede biopsie, waar ik mee instemde.

Dit keer was hij in staat om meer weefsel met kankercellen te vinden, en hij overtuigde mij ervan dat ik een chirurgische ingreep moest ondergaan. Ik liet mij opereren en er werd mij vijf jaar later verteld dat ik was genezen dankzij de wonderen der chirurgie. Alles ging goed tot september 1996, toen tijdens een routineonderzoek bleek dat mijn CEA-uitslag – een indicator voor de vorming van kankercellen – positief was. Een tweede bloedtest wees kort daarna uit, dat de CEA in rap tempo omhoog ging.

Er werden meer onderzoeken uitgevoerd, waarbij twee verdacht uitziende schaduwen werden gevonden aan de rechterkant van mijn lever. Er werd een biopsie uitgevoerd aan de schaduwkant van mijn lever. De uitspraak van de patholoog: de Grote K. Ik had mijn grootvader en mijn vader al verloren aan leverkanker, dus ik was behoorlijk bezorgd over deze nieuwe ontwikkeling. Wat moest ik doen? Tijdens een inleidend gesprek met een oncoloog werd mij duidelijk dat een chirurgische ingreep mogelijk was, mits er geen andere tumoren waren in mijn vitale organen en lymfklieren. Dat betekende nog meer onderzoek. Tijdens het wachten op de uitslag ging ik naar de Universiteit van Hawaï om wat onderzoeken naar leverkanker te bestuderen. Ik werd verwezen naar de 'bijbel' van oncologie, een tweevoudig boekdeel getiteld: *Cancer: Principles and Practices of Oncology* (1989), uitgegeven door Vincent T. DeVita, Jr. Ik sloeg sectie 3 open: "Behandeling van metastatische kanker aan de lever," door John E. Niederhuber en William D. Ensminger. Het openingshoofdstuk bevatte de volgende bemoedigende woorden: 'De verspreiding van kwaadaardige cellen van een primaire tumor aan de lever en de groei daarvan dragen een groot risico voor de patiënt. Hoewel deze metastatische levertumoren het eerste bewijs kunnen vormen van de voortgang van een patiënt's kanker, en vaak de enige tumoren zijn die worden ontdekt – in het bijzonder bij darmkanker – wijzen zij bijna altijd op een wijdverspreidheid van de kwaadaardig-

heid. Ondanks de verbeteringen in vroegtijdige detectie van levermetastase, de ontwikkeling van nieuwe medicijnen, de verbetering van chirurgische technieken van verwijdering en innoverende, gerichte therapieën, zullen de meeste patiënten het niet overleven’.

De rest van het hoofdstuk ondersteunde deze sombere prognose. Met andere woorden, de toekomst zag er aardig onverbiddelijk uit. Totdat ik informatie begon te zoeken over alternatieve therapieën.

Ik wendde mij eerst tot Dokter Andrew Weil, die mij het volgende aanraade:

- 1) laat als dat mogelijk is, de tumor chirurgisch verwijderen;
- 2) begin met microdosering van maitake paddenstoel extract;
- 3) lees Michael Lerner's boek, *Choices in Healing*.

Tijdens het wachten op mijn bestelling van de maitake paddenstoelen en Lerner's boek, had ik diverse afspraken met chirurgen, die niet bepaald bemoedigend waren. Een ervan vertelde mij dat mijn overlevingskans 25-30% was. Een ander bracht dat terug tot 15%, als ik het risico van de operatie zelf verdisconteerde. Het leek erop of zij DeVita's kankerbijbel ook gelezen hadden. Zij adviseerden mij daarbij om, wanneer een chirurgische ingreep mogelijk was, ook nog een jaar zware chemotherapie te volgen om alle overgebleven kankercellen (samen met de meerderheid van gezonde cellen) te doden, die ongetwijfeld nog in mijn bloedbaan circuleerden. De chirurg (toepasselijk genaamd dokter Payne) haalde op 26 november 1996 de rechterhelft van mijn lever weg. Gedurende de volgende dagen was ik verbonden aan diverse katheters (morphine in ruggengraat). Pas nadat ik uit het ziekenhuis ontslagen was begreep ik hoe erg mijn lichaam onder handen was genomen, niet alleen door het chirurgienmes, maar ook door de mix van medicijnen die onderdeel uitmaken van het arsenaal aan chirurgische behandelmethoden. Alleen al de gedachte aan verdere aanslagen door chemotherapie joeg mij vrees aan.

Ergens tijdens het pijnlijke herstel van de operatie herinnerde ik mij, dat ik eens had gelezen over de helende eigenschappen van ayahuasca. Ik besteedde er toen niet al te veel aandacht aan, omdat het onwaarschijnlijk was dat ik naar het Amazonegebied zou gaan, en ik was niet bijzonder geïnteresseerd in een psychedelische ervaring. Toch bleef het ergens in mijn achterhoofd rondueren. Ik was nog aan het bijkomen van de fysieke en psychische wonden die de chirurgie had gemaakt en waarvan de uitkomst dubieus was.

Drie weken na de operatie, ging ik naar een afspraak met mijn oncoloog die mij voorstelde direct met de chemotherapie te beginnen. Toen ik hem vertelde dat ik geen verdere belasting van mijn lichaam wilde en had besloten het niet te doen, leek hij aangeslagen en misschien zelfs beledigd. Toen ik hem vertelde dat ik een programma van *alternatieve therapie (ayahuasca)* zou volgen, zuchtte hij, maar wenste mij succes.”

Dit lijkt mij de geëigende plaats om het verslag af te breken. Het bereikte resultaat treft u aan bij Lars Faber.

De essentie van deze therapie ligt in een van de interessantste entheogene middelen die de natuur ons te bieden heeft, te weten ayahuasca. Dit is een klim- en slingerplant uit de Zuid-Amerikaanse oerwouden, waaruit, samen met een andere plant, een bittere drank gewonnen wordt, yage genaamd, die een sterk hallucinerende werking heeft.

Ayahuasca wordt al vele duizenden jaren door indiaanse stammen in Zuid-Amerika gebruikt en kent vijf toepassingen: als geestelijk inwijdingsmiddel, als *geneesmiddel*, om helderziendheid op te wekken, om astrale reizen te maken en ter ontspanning.

Omdat mijn belangstelling gewekt was, wilde ik

- zowel het *religieuze* standpunt kennen ten aanzien van dit gebruik, als
- *zelf* ervaring opdoen voor wat betreft de gesuggereerde *helende* werking.

Staat u mij toe te beginnen met het laatste; op de religieuze aspecten kom ik hierna met enige gretigheid terug. Een verslag over een specifiek facet, verbonden aan deze eerste directe kennismaking met ayahuasca, is pas verhelderend als ik dat vooraf laat gaan door een inleiding. Het gaat er immers om aannemelijk te maken dat entheogene middelen (een bijdrage tot) genezing zouden kunnen schenken.

Eerder in dit boek heb ik u al deelgenoot gemaakt van het bizarre feit, dat mijn vader, broer en zus, ondanks vele zware, ingrijpende en belastende medische behandelingen, jong aan kanker zijn overleden, dat ook mijn moeder kanker had en dat ik tenslotte zelf werd geconfronteerd met prostaatkanker. Tot zeer voor kort was ik de mening toegedaan, dat hier *erfelijkheid* de bepalende factor moest zijn geweest. Ik ging daarbij toen echter voorbij aan het feit, dat we niet allen bezocht werden door dezelfde kankervariant.

Bij het lezen van bovengenoemde boeken werd het mij geleidelijk duidelijk, dat we iets geheel *anders* gemeen hadden. Mijn vader was een uiterst gevoelig mens. Hij had een groot verantwoordelijkheidsgevoel, is gescheiden, doch werd daarna achtervolgd door schuldgevoelens. Is vele malen geshockt (een – naar ik vurig hoop – inmiddels achterhaalde psychiatrische ‘behandeling’), werd maagpatiënt en tenslotte kankerpatiënt. Mijn broertje bereikte een zeer interessante maatschappelijke positie, die echter gepaard ging met grote financiële verantwoordelijkheid en bijbehorende stress. In zijn laatste, vertrouwelijke gesprek met mij, liet hij me onder meer weten, dat de stress hem de das om had gedaan; daarover bestond volgens hem geen twijfel. Mijn zusje was zeer maatschappelijk betrokken, in hoge mate sociaal ingesteld, sterk feministisch en strijdbaar, maar tevens, zij het in geringe mate, manisch depressief. Verder had haar huwelijk met een zeer aimabele man uit Pakistan vanwege de religieuze en culturele verschillen tussen beiden ook een niet te onderschatten impact op haar gevoelsleven. Aan haar ging het leven niet soe-

peltjes voorbij! Mijn moeder was in hoge mate manisch depressief, is haar scheiding nimmer te boven gekomen en is vele malen ter behandeling opgenomen (en ook geshockt). Ook voor haar was het leven in haar beleving nauwelijks een feest. Haar intense huilbuien grepen mij destijds zo aan, dat ik mijzelf de luxe van dergelijke uitingen van verdriet later met kracht ontzegde. Denk niet dat ik mij daar achteraf over beklaag; mijn leven was en is nog steeds, en met name nu, uiterst boeiend. Bovendien realiseer ik mij terdege, dat het leven een spirituele reis is, bedoeld als leerproces. Probleem daarbij is echter, dat je die lessen ook dient te *begrijpen* en dat je het contact met je ziel niet moet verliezen.

Met het bovenstaande als achtergrondinformatie zal het duidelijk zijn, dat ik meer dan gewone belangstelling opvatte voor de boodschap van Lars Faber, verwoord in zijn boek 'De Gewijde Reis'. Na lezing van zijn boek en het beluisteren van zijn gelijknamige CD heb ik contact opgenomen met Lars met het doel een concrete afspraak te maken voor mijn eerste 'reis'. Mij werd daarbij op het hart gebonden de juiste voorbereidingen te treffen, zoals uitgebreid aangegeven in zijn boek, te weten vanaf pagina 135 'Voorbereiding'. Tevens diende een vragenlijst te worden ingevuld om de gevoeligheid te kunnen vaststellen voor ayahuasca. Begeleid door mijn zorgzame vrouw en zoon, werden we in Den Haag gastvrij ontvangen door Lars, zijn echtgenote Tanja en zijn assistente Diana. Na een warming-up in de zitkamer togen we naar een zeer sfeervolle zolderverdieping, die u desgewenst ook zou kunnen bewonderen op zijn website. Het geheel ademt een rustgevende, kleurrijke en oosterse atmosfeer, die de Reis slechts ten goede kan komen. Om mijn eerste gewaarwordingen te kunnen begrijpen, eerst nadere informatie over een zeer bepaalde ademhalingstechniek, de Bastrika.

'Ademen is leven'. Yogatradities leren ons vooral eerst goed adem te halen met ademhalingsonderricht of Pranayama. Voor het maken van een Gewijde Reis laten we deze technieken even voor wat ze zijn, want wij willen de *controle* juist *loslaten*. Menig yogabeoefening is er immers juist op gericht om controle over onze emoties te verkrijgen. De traditie heeft echter een manier van ademen voortgebracht die ons zeer goed van pas kan komen op onze Reis en dat is de Bastrika. In het Westen noemen wij deze vorm van ademen ook wel hyperventilatie. De psychiater Stan Grof heeft een methode ontwikkeld die op veel punten verwant is met de Gewijde Reis, welke hij holotropisch ademen noemt.

Hoe wij het ook noemen, deze wijze van ademhalen komt ons eigenlijk zeer bekend voor, omdat wij op deze manier gaan ademen

- als wij heftige emoties ervaren: snel en oppervlakkig
- als wij bang zijn: beneemt de angst ons de adem

- als wij woedend zijn: schreeuwen wij of snakken we naar adem
- als we verdrietig zijn: komen we vaak adem te kort
- als we vreugde ervaren: ‘stikken we van het lachen’.

Emotie doet dus van alles met onze adem. En omgekeerd doet onze adem van alles met onze emoties! Door chaotisch, oppervlakkig en snel te ademen, komt er veel zuurstof in ons bloed, worden we een beetje duizelig en lijkt het zelfs of we gaan flauwvallen. Deze methode drukt de emoties niet *weg*, maar zoekt deze *op* en cumuleert druk en spanning achter wat zich wil manifesteren. Door deze intensieve ademhaling accumuleert een enorme hoeveelheid Prana of Qi in ons lichaam, afhankelijk van hoelang wij dit proces volhouden. Als je deze methode toepast, help je jouw emotionele lichaam enorm en kan de emotie naar buiten. Vaak zijn het verschillende emoties die met elkaar overhoop liggen, zoals angst, woede en verdriet. Als je daarbij beseft dat deze emoties vaak alleen maar een signaal zijn dat je diep van binnen, in je gevoelswereld, pijn ervaart, gekoppeld aan herinneringen, dan kun je leren om al die emoties de ruimte te geven, zodat deze hun weg naar buiten kunnen maken. Ze blijven voelen en doorleven is de weg naar genezing.

Mijn Reis werd dus voorafgegaan door genoemde Bastrika en de resultaten waren frappant. Reeds relatief snel na de aanvang met deze ademhalingstechniek werd ik door emoties overmand en barstte ik, zonder bewuste aanleiding, in snikken uit. Vrijwel simultaan daarmee verloor ik de controle over mijn lichaam. Geïnitieerd door mijn onderlichaam (kon niet exact traceren vanuit welk punt exact) kwamen er ‘prikkel’s, die geweldige schokken/klappen in mijn bovenlichaam teweeg brachten, aanleiding gevend tot spontaan ‘opkomen’ vanuit de liggende houding, waarbij het hoofd moeizaam werd meegesleurd. Dit herhaalde zich in een redelijk frequent tempo en vrij langdurig. Als ik hierover zelf een poging tot verklaren mag geven, dan zie ik het als een vrijkomen van in het verleden opgebouwde, hevige spanningen, die nu eindelijk een uitweg zochten. Toen ik enigszins tot rust gekomen was, kreeg ik het eerste glas ayahuasca aangeboden, waar ik echter niet of nauwelijks op reageerde. Na het tweede glas werden plotseling de kleuren in de kamer veel intenser, vloeiden ineen, de afmetingen van de gezichten om mij heen werden sterk vergroot en tot op zekere hoogte vervormd en de geluiden kwamen op een andere manier binnen. Een merkwaardige ervaring. Het proces stopte echter, alhoewel ik mij niet van weerstanden mijnerzijds bewust was. Aan het in het boek van Lars beschreven braakproces ontsnapte ik echter niet. Sterker nog, dat werd door assistente Diana zelfs sterk aangemoedigd.

Wat mij erg opviel, was de verandering van toonhoogte in mijn stem. Ik kreeg de indruk kinderlijke geluiden voort te brengen, hetgeen Lars en Diana aanspoorde om mij uit te nodigen te gaan staan, te dansen en de muziek te ‘ondersteunen’ met de in mijn handen aangegeven castagnetten. Mij daar-

voor nog te veel geremd voelend, heb ik aan de vriendelijke uitnodiging geen gehoor kunnen geven.

Bijzonder vermeldenswaard is verder nog het volgende: zolang ik mij heugen kan, is mijn buik en vlak daaronder in zomer en winter altijd relatief koud geweest. Ik heb mij daar vaak over verbaasd. Tijdens de Reis vroeg Lars mij om mijn handen op mijn buik te leggen, naast die van hem en van Diana. Tot mijn stomme verbazing voelde het voorheen immer koude gebied aan, alsof het door een geiser verwarmd werd. Ik vroeg nog 'komt dat door jullie?', maar met grote stelligheid werd beweerd, dat dit mijn eigen energie betrof, die nu eindelijk vrijelijk van boven naar beneden kon stromen. Tot mijn spijt was de volgende dag die warmte weer verdwenen. Opmerkelijk was overigens ook, dat de volgende avond, bij het in bed luisteren naar eenzelfde CD, de schokken tot mijn grote voldoening, wederom met grote intensiteit terugkwamen.

Ik kijk uit naar een volgende reis, waarbij ik hoop de '*slang*' te mogen ontmoeten en haar ongestoord haar werk te kunnen laten doen. Ik refereer daarbij voor '*niet-ingewijden*' – om maar een woordgrap te bezigen – naar de literatuur over ayahuasca (bv. de boeken van Carlos Castaneda), waarbij in verschillende 'reisverslagen' gewag wordt gemaakt van die slang, die tijdens de sessie door het gehele lichaam op zoek blijkt te gaan naar ongerechtigheden en deze opruimt om de Reiziger de mogelijkheid te bieden een nieuwe start te maken.

Mocht u het boek 'Bondgenoot' gelezen hebben van arts en auteur Henk Fransen, dan valt de parallel op met de werking van het immuunsysteem als autonome functie binnen het lichaam; uiteraard zolang alles nog goed functioneert.

De hiervoor genoemde Donald Topping spreekt in zijn verslag in plaats van een *slang* over een *slingerplant*. Ik citeer Donald: 'Niettemin voelde ik tijdens de tweede Reis de aanwezigheid van de plant door mijn lichaam snellen, glurend en wroetend in alle hoekjes en gaatjes op zoek naar iets om aan te werken, te rekken, op haar plaats te zetten, te polijsten.'

Mijn tweede Reis bij Lars begin ik graag met woorden van oprechte dank. Uiteraard dank in de richting van Lars, Tanja en Diana voor het feit, dat ze op mijn weg gekomen zijn en voor de overweldigende gastvrijheid en betrokkenheid die ze tonen en blijken te hebben voor hun medemens. Dank echter vooral in de richting van de Schepper, die in Zijn ongelooflijke creativiteit en liefde een dergelijke kosmos geschapen heeft. Als iets je tot bewondering en verwondering kan brengen, dan is het de ervaring met ayahuasca. Vooralsnog voor mijzelf sprekend, zou iedereen zich in zijn laatste aardse ogenblikken via ayahuasca moeten voorbereiden op zijn overgang naar een andere dimensie. Wat zouden mensen, die via hun religie zijn 'doordrongen' (om belastender

termen hier maar te vermijden) van begrippen als hemel, hel, vagevuur en predestinatie, op deze eenvoudige wijze vrede kunnen vinden en de onuitsprekelijke liefde van de Schepper kunnen ervaren. Het zal u nu uit het voorgaande wel duidelijk zijn, dat ik niet in staat ben een informatief 'Reisverslag' hierover te verwoorden; daarvoor schieten onze menselijke zintuigen en ons aardse begrippenapparaat ruimschoots tekort. Toch ga ik een poging wagen, maar graag zou ik u hier al willen aanmoedigen om in dit verband ook kennis te nemen van het gedachtegoed, neergelegd in vele publicaties, van de cardioloog Pim van Lommel, die destijds zijn onderzoek naar 'Bijna-dood-ervaringen' aanbood aan het gezaghebbende blad 'The Lancet' en daardoor één van de meest besproken wetenschappers op dit specifieke terrein zou worden. Pim van Lommel heeft de Stichting Merkawah opgericht, de Nederlandse afdeling van The International Association for Near-Death Studies, die mensen met een bijna-doodervaring voorlichting en begeleiding biedt.
(www.merkawah.nl)

Een wankelmoedige poging tot verslaglegging

Onontbeerlijke ingrediënten voor een Gewijde Reis zijn een sfeervolle omgeving en de juiste muziek. Aan die voorwaarden wordt door de ambiance die Lars geeft optimaal voldaan. De inrichting van zijn zolder geeft je het gevoel van geborgenheid en de muziek is met grote deskundigheid geselecteerd en wordt in de juiste volgorde en aangepast volume ten gehore gebracht. Met name de trommel geeft, althans mij, aanleiding tot grote 'beroering'. Na mij, liggend op een matras, te hebben geïnstalleerd heb ik successievelijk vier of vijf glazen ayahuasca gedronken. Na twee glazen herhaalde zich het patroon van mijn eerste Reis. Mijn lichaam begon zich wederom krachtig te ontladen. Een passend woord om het fenomeen te karakteriseren kan ik in mijn woordenschat niet vinden. Ik heb daarom gezocht in Van Dale's Groot woordenboek der Nederlandse taal en vond daar onder *spastisch*: 'krampachtig, gepaard gaande met krampen', doch dat dekt de lading niet geheel. Ik onderga het als 'genezend', waarbij ik hier doel op het op een uiterst verantwoorde, doelgerichte manier ontladen van in het lichaam opgebouwde spanningen door welke oorzaak dan ook.

Uiteraard is het belangrijk om dit proces ongestoord zijn gang te laten gaan, want het is juist die stress, die zo fnuikend is voor onze gezondheid. De door Lars hierbij gegeven (Indiaanse) achtergrondmuziek is daarbij functioneel en ondersteunt en stimuleert dit zinvolle proces.

Niet lang daarna ontdeed mijn lichaam zich, hoewel geheel nuchter zijnde, van in haar visie onacceptabele bestanddelen via het proces van uitbundig braken en noodzakelijke stoelgang, daarbij geënthousiasmeerd door Lars; een voortreffelijke Reisleider. Na het vierde glas werd ik binnengeleid in geweldige kathedralen met fantastisch gebrandschilderde ramen, waardoor het licht

overweldigend binnenviel. Een niet te beschrijven schoonheid, vergezeld van hemelse muziek. Dit nog ondersteund door een gevoel van vrede, liefde en geborgenheid. Een bevriende vrouwelijke arts, die dezelfde Reis onlangs bij Lars maakte, verwoordde het naar mij als volgt: 'Het roept innerlijk iets op, een verloren gevoel van eenheid en vreugde'.

Uiterst actieve 'slangen' of 'slingerplanten', bezig met het exploreren van je lichaam, heb ik niet mogen ervaren.

Mocht reeds (en terecht) alles dat leeft ons tot verwondering wekken, hoeveel meer heeft dan de Schepper nog voor ons in petto – daarvoor verwijs ik u nogmaals naar de film 'What the bleep do we know' – als wij, na vele daardoor benodigde levens, geleidelijk de hogere dimensies zullen bereiken, waar we te gelegener tijd gastvrij onthaald zullen worden! Om met één van mijn zoons te spreken, zij het in een geheel ánder verband, 'ik kan haast niet wachten!'.

Opmerkelijk was verder, dat het veel langer dan de vorige keer heeft geduurd om weer aansluiting te vinden met de wereld om mij heen. Verder voelde ik mij nadien erg kwetsbaar; het Engelse woord 'vulnerable' geeft in deze context een betere gevoelswaarde. Mijn lichaam gedroeg zich erg ontspannen, wat zich onder meer uitte in de wijze, waarop mijn armen zwaar aanvoelden en 'vroegen' om rustig te mogen liggen.

Wat gun ik het graag anderen om dergelijke ervaringen te mogen beleven.

Door mijn ervaringen met ayahuasca was ook mijn belangstelling gewekt voor het *religieuze* standpunt met betrekking tot het gebruik van dit entheogene middel. Daartoe is een inleiding noodzakelijk, die ik vooraf zou willen laten gaan door een citaat van Oscar Wilde: "Zij, die enig verschil zien tussen ziel en lichaam, hebben helaas geen van beide!". De eerlijkheid gebiedt mij nu te zeggen, dat het woordje 'helaas' door mij is toegevoegd.

De Tjechisch-Amerikaanse psychiater Stanislav Grof heeft een cartografie ontwikkeld op basis van duizenden door hem bijgewoonde LSD-sessies. Hij betoogt, dat het voor een ieder mogelijk is de transpersoonlijke domeinen te bereiken, mits het persoonlijke drama, dat in het *onbewuste* deel van de persoonlijkheid is opgeslagen, verwerkt wordt. Volgens Grof komt in (gestructureerde) LSD-sessies achtereenvolgens:

- eerst een deel van de ballast, die met *dit* leven te maken had naar de oppervlakte; het z.g. *biografische* deel;
- bij voortzetting van de sessies dient zich het *perinatale* gebied aan: opgeslagen ervaringen, gegroepeerd rondom alles wat zich tijdens de lichamelijke geboorte heeft afgespeeld. Het doorwerken van deze lichamelijke geboorte in al haar complexiteit zorgt voor een wedergeboorte in spirituele zin; deze verdrongen geboortehemmingen liggen als de spreekwoordelijke sluitsteen voor de poorten van het transpersoonlijke domein;

- vervolgens dient zich dus het *transpersoonlijke* domein aan; vorige levens, diepe eenheidservaringen, communicatie met spirituele entiteiten.

Genoeg over psychedelica en nu over naar hedendaagse culturen, waarin entheogenen als een sacrament worden beschouwd. Alhoewel er inmiddels in veel Europese landen Santo Daimecentra, waar regelmatig rituelen plaatsvinden, geopend zijn, zal het u duidelijk worden, dat deze ontwikkeling niet zonder slag of stoot is geweest. Voor de hand liggende associaties met 'drugs en rituelen' en 'verslaving' liggen immers voor de hand.

We hebben het te danken aan Hans Bogers ('Psychedelische perspectieven'; uitgave **Bres**), dat deze situatie veranderd is! Bogers kreeg namelijk tijdens een Santo Daimeritueel een visioen, waarin hem duidelijk werd gemaakt, dat hij een groot deel van de te verwachten juridische verdediging zou moeten gaan voeren en dat hij, om die verdediging met succes te kunnen volbrengen, een schoon blazoen diende te hebben. Dit alles zou een grote rol gaan spelen en de oordeelsvorming gaan beïnvloeden als straks op religieuze gronden een beroep op de godsdienstvrijheid zou worden gedaan.

Inmiddels hebben in Nederland allerlei deskundigen en wetenschappers, verbonden aan universiteiten, verklaard dat het (ayahuasca) een oeroud sacrament betreft en hebben de betrokken kerken een rechterlijke uitspraak geëist. In opdracht van de rechtbank bogen deskundigen zich vervolgens over de chemische samenstelling en de gezondheidsaspecten van de ayahuasca. In feite is dit de erkenning voor de entheogene planten als een authentiek spiritueel pad; net als yoga of zenboeddhisme of christelijke contemplatie.

In totaal elf getuigedeskundigen werden door de Santo Daimekerk opgeroepen om de rechtbank voor te lichten over de historische, toxicologische, medischpsychiatrische, psychologische alsmede godsdienstfenomologische aspecten van het gebruik van entheogene planten in een religieuze context.

Op 21 mei 2001 oordeelde de meervoudige strafkamer van de Amsterdamse rechtbank dat "de Santo Daimekerk daadwerkelijk moet worden beschouwd als een kerkgemeenschap en dat de aangehangen leer moet worden aangemerkt als een geloofsovertuiging; het gebruik van de thee ayahuasca – oftewel de Daime – moet, als zijnde het meest belangrijke sacrament binnen de erediensten van de kerk, worden beschouwd als een essentieel onderdeel van de religieuze beleving van de gelovigen". Na deze gerechtelijke uitspraak gaan we nu wat nader in op deze Santo Daimekerk.

In het Braziliaanse Amazonegebied leeft een groeiende sjamanistische gemeenschap, die gelooft dat het bedreigde regenwoud zelf aangeeft hoe het onheil van kaalslag afgewend kan worden. In het voorlaatste hoofdstuk van dit boek wil ik graag aan deze kaalslag en haar gevolgen uitvoerig aandacht besteden. Door het drinken van ritueel bereide Santo Daimethee ontstaat

een diepe verbondenheid tussen mens en natuur. De drank wordt beschouwd als een bondgenoot, die ons naar licht en waarheid leidt en als een leraar, die ons nieuwe richtlijnen geeft voor onze omgang met de natuur. Behalve harmonie tussen de mens en zijn omgeving bewerkstelligt Santo Daime ook innerlijke vrede. Dat ervoer Geraldine Fijneman, die met het sacrament in aanraking kwam toen zij genezing zocht. Het navolgende is gebaseerd op een interview door Prabhati Verburg van Geraldine, opgenomen in 'Bres', nummer 165. In mei 1992 werd Geraldine opgeschrikt door de diagnose van specialisten dat zij een tumor in de hersenen had; in een vergevorderd stadium en aangegroeid tegen de hersenstam.

Advies: met de grootst mogelijke spoed opereren! Geraldine vroeg bedentijd en doorliep daarna – in grote lijnen, doch met andere varianten – dezelfde gang als ik, zoals ik in een vorig hoofdstuk beschreven heb. Gevoelsmatig had ook zij dezelfde keuze gemaakt: niet onder het mes! Na een grondige verkenning van het alternatieve circuit ontmoette Geraldine tijdens een workshop een Italiaan, die haar vertelde over de Santo Daimeleer. Ze werd uitgenodigd tot het bijwonen van een zeven uur durend ritueel, dat gericht is op reiniging en transformatie, op de zuivering van lichaam, ziel en geest. De deelnemers zijn allen in het wit gekleed. De ingewijden (de fardado's) dragen uniforme feestkledij: de mannen een wit pak met een blauwe stropdas, de vrouwen een witte plooirok met een kort groen plooirookje er overheen en een kroontje op het hoofd, waarvan de zeven punten de bekroning van de zeven chakra's symboliseren. Verder heeft iedereen de ster opgespeld, die hij of zij bij de inwijding ontvangen heeft. Om een tafel in de vorm van een zespuntige ster – het salomonszegel – zit een aantal ingewijden in de Santo Daimeleer, die verschillende muziekinstrumenten bespelen en de zitting openen met gebeden (in het Portugees). Alle rituelen heten 'werken', omdat het de bedoeling is dat je aan jezelf werkt wanneer je de Santo Daimethee gedronken hebt. 'Daime' betekent 'geef me'; geef me liefde, geef me wijsheid, geef me kracht! Na die gebeden worden er hymnen gezonden, christelijke gezangen. Geen dogmatisch christendom, want de boeddhistische Lama Kalu Rinpoché komt bijvoorbeeld ook in een hymne voor. Centraal staat evenwel de leer van Jezus, echter zonder accent op schuld en boete. De hymne 'Oh daime, oh daime', geeft het teken dat de Daime gedronken gaat worden. Tijdens de dienst worden eenvoudige danspassen gemaakt en vele hymnen gezongen, waardoor er een spirituele verbondenheid, een keten ontstaat. Op een bepaald moment begint dan de Daime te werken. Voor elk individu kan dat verschillend zijn en het is daarbij niet de bedoeling dat de deelnemers onderling contact maken. De aanwezigheid van de anderen en het gezamenlijke ritueel, het ritme van de dans en het zingen van de heilige teksten (ik geef u daarvan straks een voorbeeld), creëren een heel beschermd gevoel. De 'fiscal do porta' heeft als voornaamste taak te zorgen, dat de deelnemers niet in een 'onverantwoorde staat' (ayahuasca) de kerk verlaten.

Geraldine: “Ik moest die eerste keer verschrikkelijk overgeven, alsof ik alle gifstoffen van jaren eruit kotste. En daarna werden er dingen aan me gereflecteerd, stukken van mijzelf en van mijn verleden. Een andere keer kwam ik terecht in verdriet; één ontlading van tranen. Maar het belangrijkste dat me duidelijk werd, was dat ik zelf de tumor ontwikkeld heb; om me te waarschuwen wanneer ik mijn missie vergeten zou zijn. Ik zag ineens dat het geen zin had allerlei healers af te lopen, omdat het een karmisch verhaal is dat ik heb meegenomen en duidelijk zélf heb gewild. Dat inzicht gaf me zoveel rust, want ik wist nu wat me te doen stond. Ik was steeds bezig geweest de verantwoordelijkheid buiten mezelf te plaatsen en maar te hopen dat iemand me van die kwaal kon verlossen. De boodschap die ik van de Daime kreeg, was eens diep aan mijzelf te gaan werken; erachter te komen wie ik nou eigenlijk ben, wat mijn behoeften zijn, waar mijn talenten liggen. Ik was altijd op de buitenwereld gericht, alsof ik daar mijn voeding uit zou kunnen halen, terwijl mijn bron eigenlijk diep in mijzelf ligt.”

Voor het overige verwijs ik u graag naar het genoemde nummer in *Bres*; een uitstekend blad.

Op zaterdag 3 juni 2006 togen mijn vrouw en ik naar het plaatsje Avenhorn, alwaar de *Trabalho de Cura*, onder de inspirerende leiding van Geraldine om 18.00 uur aanving. Wat een belevenis!

Nog de volgende dag schreef ik Geraldine een e-mail met de volgende inhoud: “Graag wil ik terugkomen op de ervaring, die ik gisteren dankzij jou – en de *fardado's* – heb mogen beleven. Het was voor mij ‘een feest van herkenning’ en als ik dit zo poog te typeren, dan tracht onmiddellijk mijn verstand dit te relativiseren door te komen met de vraag: ‘wat, herkenning?’. Ik negeer echter die vraag, want er is tenslotte nog zoveel meer dat ik niet begrijp! Je interview gelezen hebbende, dat destijds in **Bres** heeft gestaan, trof mij toen de passage, waarin je aangeeft steeds bezig geweest te zijn de verantwoordelijkheid buiten jezelf te plaatsen en maar te hopen, dat iemand je van die kwaal kon verlossen. En dat je eens diep aan jezelf diende te gaan werken en er onder meer achter te komen wie je nu eigenlijk bent, wat je behoeften zijn en waar je talenten liggen. Lieve Geraldine, wat heb je dat voortreffelijk verwoord. Je bent, zoals in het verleden reeds zo vaak het geval was, precies op het juiste moment op mijn levenspad gekomen. Het sluit volledig aan bij wat ik intuïtief, doch nog te ver onder de oppervlakte, al geruime tijd zo gevoeld heb. Het dekt bovendien volledig de inhoud van een hoofdstuk dat ik nog schrijven wil, handelend over de relatie tussen psyche en kanker, en ik zou dan ook graag je toestemming hebben om deze mail aan jou in het boek op te nemen. Waar je talenten liggen? Eén daarvan heb ik nu van zeer nabij mogen meemaken; dat was je bezielende leiding gisterenavond. In mijn ogen is de diagnose van je tumor in de hersenen in 1992

niet slechts bepalend geweest voor het verdere verloop in jouw leven, maar – zeker niet minder belangrijk – wederom een staaltje Meesterlijke regie van het Opperwezen met als gevolg de wijze, waarop rituelen conform de Santo Daimeleer in Nederland onder jouw grote charisma gestalte kreeg. Ik heb je, al werd ik verondersteld dat niet te doen, aandachtig gade geslagen in je functioneren als ‘voorganger’ in het gebed en de ritualistiek. Het woord ‘verstild’ kwam toen in mij op. Ik heb het daarna nageslagen in Van Dale en trof daar aan: Verstilde en bezonken extase; verstild geluk. Ik geloof, dat ik er daarmee niet ver naast zit. Tot slot nog dit. In mijn godsdienstige periode tijdens mijn jeugd jaren werd frequent kerkbezoek geanimeerd (understatement). Met name de hoogmis was voor mij toen een ware uitputtingsslag. Ik voelde daar niets bij; alleen sommige preken gaven mij incidenteel stof tot nadenken. Onder jouw leiding heb ik echter gisteren een dienst mee mogen maken van zes volle uren. Zoals je zelf al zegt, de aanwezigheid van de anderen en het gezamenlijke ritueel, het ritme van de dans en het zingen van die heilige teksten, geven je een heel beschermd gevoel. Geraldine, het was een waar festijn; zodra mijn boek af is wil ik die ervaring graag opnieuw beleven. Fijn, dat je er bent!”

Na mijn bezoek aan de Santo Daimekerk kreeg ik de sterke behoefte om nogmaals een Reis bij Lars Faber te maken. Het verschil in ambiance tussen beide belevenissen was dermate groot, dat ik wilde proberen te achterhalen wat daarvan de oorzaak zou kunnen zijn. Eén verschil was in ieder geval, dat mijn Reizen bij Lars waren geschied in een privéessie, dus zonder andere deelnemers. Op zondag 25 juni werd ik weer gastvrij onthaald, doch nu in gezelschap van andere Reizigers. Tijdens deze sessie werd mij alleszins duidelijk wat ik – zij het onbewust – had voorvoeld: er is een wezenlijk verschil:

- Bij de Santo Daimekerk ligt het accent op het *gezamenlijk*, doch desalniettemin *individueel* beleven. Dit lijkt een contradictie, doch dat is slechts schijn. Het gezamenlijke aspect heeft hier geen toelichting; het individuele wordt bewerkstelligd door enerzijds de afspraak dat onderling tijdens de dienst niet wordt gecommuniceerd (aardige term in dit verband) en anderzijds de invloed van de ayahuasca op ieder individueel. Die ayahuasca brengt je in een gewijde, ingetogen, (ziels)beschouwende stemming; geheel anders dus dan gemeenlijk in een traditionele kerkdienst. Het effect daarvan wordt met name waarneembaar in de wijze van omgang van de deelnemers met elkaar aan het einde van de zes uur durende sessie.
- Bij de Reizen bij Lars Faber ligt het accent op de *helende* werking – ondersteund door uiterst functionele muziek – van de ayahuasca. Waarom durf ik dit zo expliciet te stellen? Omdat ik, ondanks vijf (!) glazen ayahuasca tot mij te hebben genomen, deze keer geen enkel effect op mijzelf waarnam. Los van een sterk doorleefd intens geluksgevoel. Ik had dan ook

– uiteraard volkomen onbedoeld en ongewild, gegeven mijn uitdrukkelijk vooraf uitgesproken wens deze keer de ‘slang’ te ontmoeten; vandaar de vijf stevig gevulde glazen – alle gelegenheid om het effect van de drank op de andere deelnemers waar te nemen. Het is opzienbarend welke hevige emoties door deze drank blijken vrij te komen; wat moet dit proces bevrijdend werken en wat zal het verhelderend en leerzaam zijn voor degenen, die het op deze wijze ondergaan. Kortom ‘helend’ is mijns inziens de meest treffende typering. Al die emotionele ervaringen, opgedaan bij je geboorte, tijdens je opvoeding en in je jeugd, in relaties, in het maatschappelijk functioneren, die niet zelden aanleiding gaven tot traumata, worden opnieuw doorleefd en krijgen een plek.

Een bijzondere ervaring bij één van de latere Reizen stemde mij tot nadenken. Het betrof een Reis met vijf deelnemers, waaronder vier vrouwen. Toen het individuele effect van de ayahuasca ook voor derden waarneembaar werd, althans voor zover het expressie en klank betrof, kon – in grote lijnen – worden afgeleid welke emoties bij de dames manifest werden. Tot mijn niet geringe verwondering was het onderwerp bij *alle* vier: de relatie moeder/dochter. Het enige verschil lag in de *richting* van die relatie; bij de één betrof het de relatie naar de (eigen) moeder, bij de anderen naar de dochters.

Waarom verwonderde mij dat? Omdat ik tot dusverre altijd de opvatting koesterde, dat vrouwen veel beter in staat zouden zijn emoties te verwerken en te uiten dan mannen. Dit lijkt dan tegenstrijdig te zijn met het waargenomen beeld, want waarom was dan ayahuasca een noodzakelijk ingrediënt voor het vrijkomen ervan?

Wat ik wil aangeven is, dat in onze cultuur jongens wordt (althans – in mijn tijd – werd) voorgehouden, dat we toch een *man* zijn, en ons dienen te *vermannen*! Bij meisjes mogen de tranen vrijuit gaan. Bij jongens en mannen valt dan toch, onder de invloed van ayahuasca, een grotere behoefte tot expressie te verwachten.

Mijn ogen gingen echter open na het uitkomen van het boek *You're Wearing That?* (tien weken op de New York Times Bestseller List) van de schrijfster en hoogleraar taalwetenschappen Deborah Tanner. Ze schreef ruim twintig boeken en ontving vijf eredictoraten.

De relatie tussen moeder en dochter blijkt de meest beladen relatie te zijn. Het boek heeft de wijze waarop moeders en dochters met elkaar communiceren tot onderwerp. Die relatie heeft alle uitersten in zich. Moeders hebben de beste gesprekken met hun dochters, maar tevens de slechtste.

“Vaak denk ik dat ik leuk aan het praten ben met mijn dochter, maar voordat ik het weet, zitten we ineens midden in een ruzie. Meestal heb ik dan geen idee wat haar kwaad maakte!”

Het blijkt te maken te hebben met de manier, waarop vrouwen met rela-

ties en vriendschappen omgaan. Vrouwen bevestigen hun vriendschap door elkaar persoonlijke dingen te vertellen, door veel en over details te praten. Als ze dicht bij iemand willen staan, vertellen ze diegene gewoon alles wat hun overkomt. Daardoor is de kans groter dat ze de verkeerde dingen zeggen. Ze zijn gevoelig voor de subtielste hints van kritiek. Mannen zijn bang om *gekleineerd* te worden, vrouwen zijn bang voor *uitsluiting*.

Blijkens het onderzoek van Deborah Tanner leggen vrouwen, die het contact met elkaar willen versterken, veelal de nadruk op gelijkheid. Als ze een probleem hebben en hun vriendin zou zeggen: "Oh, daar heb ik totaal geen last van", dan voelen ze zich afgewezen. Volgens Deborah zijn kleding, gewicht en haardracht de meest netelige onderwerpen in de relatie moeder en dochter, hetgeen zij verklaart vanuit het functioneren in de samenleving: vrouwen worden vaak beoordeeld op hun uiterlijk. Moeders willen het beste voor hun dochters, dus moeten ze er goed uitzien. Als haar dochter dingen anders doet dan zichzelf, of als ze merkt dat haar dochter niet op haar wil lijken, dan ondergaat ze dat, althans volgens Deborah, alsof haar manier van leven door dochterlief wordt afgekeurd.

Toegegeven, Deborah Tanner is hoogleraar taalwetenschappen en we moeten derhalve vaststellen, dat ze met haar boek en visie faculteitsoverschrijdend bezig is (met de Amerikaanse samenleving als object), maar overeind blijft, dat ze ook vrouw en moeder is en haar conclusies sterk heeft onderbouwd met veel statistisch materiaal en wetenschappelijk onderzoek.

Wellicht verklaart Deborah tot op zekere hoogte wat ik tijdens die bewuste ayahuascasessie als man mocht observeren.

Misschien mag ik mij de vrijheid veroorloven om naar aanleiding van mijn kennismaking met de Santo Daimekerk nog een aanvullende opmerking te maken. Tijdens de zestiger jaren werden we geconfronteerd met de slogan '*God is dood!*'. Ik herinner mij tijdens die periode een interview te hebben gezien van een bejaard Zeeuws echtpaar, dat toen grote indruk op mij heeft gemaakt en nu weer naar boven komt. Ik ben uiteraard niet meer in staat hier woordelijk te citeren, doch de vraag van de interviewer luidde ongeveer als volgt:

"Hoe komt de huidige tendens, verwoord met de slogan '*God is dood*', nu bij u over?"

Het antwoord van de dame luidde: "Ik kan daar enig begrip voor opbrengen, maar u geeft ons daar niets voor terug; u laat ons met lege handen achter!"

Ik geloof dat dáár een essentie in ligt. Enerzijds lopen de kerken geleidelijk leeg en worden omgebouwd voor andere doeleinden. Anderzijds verbazen we ons, althans ik, over het enthousiasme van de jeugd voor de jaarlijkse 'EO-jongerendag'. Het is de combinatie van die twee, die tot nadenken moet stemmen! We blijken behoefte te hebben aan spirituele zaken. We realise-

ren ons terdege, dat we in grote lijnen verkeerd bezig zijn (waarover meer in het voorlaatste hoofdstuk), doch daarbij geven de kerken ons nauwelijks en onvoldoende houvast. Die kerken hebben de maatschappelijke ontwikkelingen en het tempo daarvan niet kunnen bijhouden.

De sterke(re) individualisten onder ons zoeken een eigen weg. Degenen, die ook in spirituele zin saamhorigheid behoeven, doch geen behoefte hebben aan doctrines, kunnen – zoals mij duidelijk gebleken is – terecht bij (onder meer?) de Santo Daimekerk.

Tot slot van dit hoofdstuk een voorbeeld van een hymne van de Santo Daimekerk:

*Eu tomo esta bebida
Que tem poder inacreditavel
Ela mostra a todos nos
Aqui dentro desta verdade*

*Ik neem deze drank
Die ongelooflijke kracht heeft
Hij laat ons allen zien
Deze waarheid hier*

*Subi, subi, subi
Subi foi com alegria
Quando eu cheguei rias alturas
Encontrei com a Virgern Maria*

*Ik zweefde omhoog, omhoog, omhoog
Ik zweefde omhoog van vreugde
Toen ik in de hoogten aankwam
Ontmoette ik de Maaagd Maria*

*Subi, subi, subi
Subi foi com amor
Encomtrei com o Pai Eterno
E Jesus Cristo Retendor*

*Ik zweefde omhoog, omhoog, omhoog
Ik zweefde omhoog van liefde
Ik ontmoette de Eeuwige Vader
En Jezus Christus de Verlosser*

*Subi, subi, subi
Conforme os meus ensinios
Viva o Pai Eterno
E viva todos Seres divinos*

*Ik zweefde omhoog, omhoog, omhoog
Overeenkomstig mijn doel
Eer de Eeuwige Vader
En eer alle Heiligen*